

نظام اقتصادی بهره‌ای از سودهای کلان بانکی نمی‌برد

قرض‌الحسنه همچنان در مسیر سنتی

توان بازپرداخت اصل پول در مقابل سود پول بسیار کمرنگ شده است

تأمین مالی خرد در حال حاضر یکی از مسئله‌های نظام مالی کشور محسوب می‌شود، در گذشته و در غیاب فعالیت مؤثر نظام بانکی متعارف، سازمان اقتصاد اسلامی با ساماندهی صندوق‌های قرض‌الحسنه سعی داشت در این بخش نقش‌آفرینی کند. سازمان اقتصاد اسلامی ایران، در ابتدای کار به نام بانک اسلامی تأسیس شد و بدین منظور مجوز هم از بانک مرکزی اخذ کرد. حتی پذیره‌نویسی هم که سهامداران اولیه سازمان اقتصاد اسلامی انجام دادند به‌عنوان بانک اسلامی صورت گرفت؛ منتهی در آن زمان، دولت موقت بعد از انقلاب حاکم بود و بانک‌ها را ملی اعلام کرد. با ملی اعلام کردن بانک‌ها و به این دلیل که «بانک اسلامی» هم هنوز شروع به فعالیت نکرده بود؛ ازاین‌جهت که این سازمان عنوان دولتی پیدا نکند و افرادی که سهام خریداری کرده بودند، در این سازمان سهامدار باشند و تصدی آن را هم خود بر عهده بگیرند؛ قرار شد که افراد اگر مایل‌اند وجوهی را که به‌عنوان سهامدار داده‌اند، پس بگیرند و بانک اسلامی هم به سازمان اقتصاد اسلامی تبدیل شود که به صندوق‌های قرض‌الحسنه خدمات ارائه کند و به‌طورکلی در دادن قرض‌الحسنه به افراد نیازمند فعالیت داشته باشد. لذا در حال حاضر سازمان اقتصاد اسلامی فعال است؛ منتهی فقط در دادن قرض‌الحسنه و وام بدون بهره. البته رقمی که می‌پردازد؛ رقم محدودی است و در حد امکانات این سازمان است. در این خصوص و در حوزه فعالیت‌های قرض‌الحسنه در ایران با علاءالدین میرمحمد صادقی عضو اتاق بازرگانی ایران از بنیان‌گذاران سازمان اقتصاد اسلامی ایران و رئیس شورای عالی پیشکسوتان اتاق ایران، گفت‌وگویی داشته‌ایم.

■ سازمان اقتصاد اسلامی در حوزه قرض‌الحسنه چه فعالیت‌هایی داشته و چه تجربه‌ای در این بخش به دست آورده است؟

سازمان اقتصاد اسلامی، صندوق‌های قرض‌الحسنه در سراسر کشور را به دادن وام در اموری مانند فراهم کردن جهیزیه، کمک‌هزینه تحصیلی، ثبت‌نام در دانشگاه‌ها و یا احیاناً برای رفع کسالت، هزینه‌های بیمار و مسائلی از این قبیل تشویق می‌کند. سازمان اقتصاد اسلامی، صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای را که احیاناً سرمایه‌گذاری کنند و یا کار تجاری انجام دهند؛ از زیر پوشش خود خارج می‌کند و بانک مرکزی هم از این موضوع آگاه است. در حال حاضر بیش از ۲۵۰۰ صندوق قرض‌الحسنه وجود دارد که از این تعداد در حدود ۱۲۰۰ صندوق تحت پوشش سازمان اقتصاد اسلامی قرار دارند. شرط پذیرش سازمان اقتصاد اسلامی برای کمک و راهنمایی به صندوق‌های قرض‌الحسنه این است که آن صندوق کار تجاری نکند؛ برای وام‌های پرداختی بهره نگیرد و طبق ضوابط و مواردی که سازمان اقتصاد اسلامی تعیین کرده است، عمل کند.

> ■ اگر شروط لازم برای قرض‌الحسنه به رقابتی بودن فضای کسب‌وکار و رفع مشکل نیازمند کمک کند، طبیعتاً مردم به قرض‌الحسنه با روی خوش‌برخورد خواهند کرد
> ■ تا زمانی که سیستم بانکی به امر قرض‌الحسنه‌ای در شبکه بانکی روی نیاورد طبیعتاً نظام اقتصادی کشور هیچ بهره‌ای از سودهای کلان تسهیلات بانکی نمی‌برد

■ تفاوت بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه در چیست؟

بین بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه تفاوت بسیار زیادی دیده می‌شود؛ به‌هرحال بانک‌ها نیت تجاری و قصد کسب درآمد دارند؛ اما صندوق‌های قرض‌الحسنه همگی غیرانتفاعی‌اند و هیچ فردی منافع شخصی خود را دنبال نمی‌کند. درواقع در عرصه عمل، بانک‌ها به منافع خود نگاه می‌کنند و سازمان اقتصاد اسلامی به ثواب، اجر و کمک به مردم توجه دارد؛ لذا زمانی که یک فرد به بانک مراجعه می‌کند تا وامی دریافت کند؛ بانک تحقیق می‌کند اگر این فرد معتبر است و امکان بازگشت پول وجود دارد به او وام می‌دهد؛ اما سازمان اقتصاد اسلامی عکس این موضوع عمل می‌کند؛ در رابطه با فرد خواهان وام تحقیق می‌کند و درصورتی‌که روشن شد آن فرد بی‌بضاعت و فقیر است به وی وام می‌دهد؛ در غیر این صورت آن فرد را مستحق دریافت وام نمی‌داند.

■ در حوزه فعالیتی شما بازپرداخت وام‌ها به چه صورت بود؟

عمدتاً از سوی مردم در رابطه با بازپرداخت اقساط مشکلی متوجه صندوق‌های قرض‌الحسنه نیست؛ مردم به صندوق‌ها کمک می‌کنند؛ و معمولاً چون با نیت خیر انجام می‌شود، تأخیر در وصول پول دیده‌شده؛ اما سوخت صندوق‌های قرض‌الحسنه بسیار کم بوده است؛ اگر هم احیاناً در مواردی مشکلاتی وجود داشته است؛ افراد خیر جبران کرده‌اند.

■ به عنوان یک کارشناس اگر بخواهید ارزیابی از نظام قرض‌الحسنه در سیستم بانکی کشور و میان مردم داشته باشید چه خواهید گفت؟

مردم باید درگیر سیستم قرض‌الحسنه شوند تا

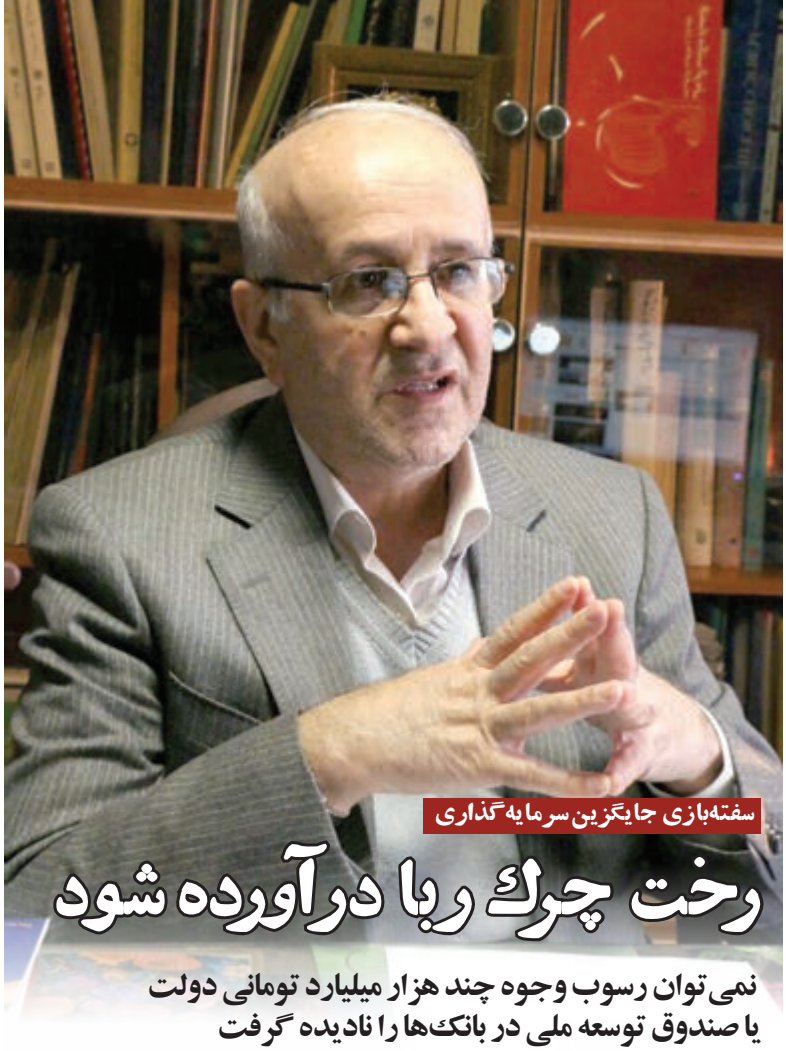
از تسهیلات با سود بالای بانکی نجات پیدا کنند زیرا صندوق‌های قرض‌الحسنه با دریافت کمک‌های مردمی و البته با سودی کم می‌توانند نقش بسزایی را در تأمین نیازهای مشکلات جامعه ایفا کنند. در شرایطی که تسهیلات بانکی با سودهای سالیانه بسیار بالا و با شرایط بسیار سختی به متقاضیان پیشنهاد می‌شود، تسهیلات بدون بهره قرض‌الحسنه می‌تواند بسیار راهگشا برای متقاضیان باشد.در این خصوص سیستم قرض‌الحسنه باید روش نوین به کار بگیرد. امروز مشکلات اقتصادی کشور نسبت به سال‌های گذشته تغییر ماهیت داده و کشور در جنگ اقتصادی به سر می‌برد و تا زمانی که سیستم بانکی به امر قرض‌الحسنه‌ای در شبکه بانکی روی نیاورد طبیعتاً نظام اقتصادی کشور هیچ بهره‌ای از سودهای کلان تسهیلات بانکی نمی‌برد زیرا توان بازپرداخت اصل پول در مقابل سود پول بسیار کمرنگ می‌شود.

■ ترویج فرهنگ قرض‌الحسنه در ایران به نظر شما به‌خوبی توانسته میان مردم و بخش‌های تولیدی جا باز کند؟

ترویج این فرهنگ در کشور الزام است. با توجه به رقابت تنگاتنگ بین بانک‌ها در جذب منابع و ارائه خدمت به مردم، لزوم ترویج فرهنگ قرض‌الحسنه و تبلیغات مؤثر در سطح وسیع و به‌طور شفاف به‌نحوی که برای آحاد جامعه قابل‌درک باشد بسیار حائز اهمیت است.همچنین ترویج قرض‌الحسنه بین واحدهای تولیدی نیز امری پسندیده است زیرا می‌تواند واحدهای تولیدی را بار دیگر احیا کند چراکه تسهیلات پرسود بانکی عملاً راه حیات بنگاه‌های تولیدی را سد کرده است. ارائه خدمات نوین به فعالان اقتصادی و متقاضیان وام‌های قرض‌الحسنه می‌تواند به بهبود فضای کسب‌وکار و شرایط اقتصادی کشور کمک شایانی را داشته باشد.چراکه توجه ویژه به اعطای تسهیلات کم سود، عملاً میزان سودآوری و تجهیز توسعه بنگاه‌های اقتصادی را فراهم می‌کند.

■ در حوزه فرهنگ‌سازی برای این حوزه چه اقداماتی ضروری است؟

باید تبلیغات قرض‌الحسنه مورد تأکید قرار بگیرد. نظام بانکی با فناوری‌های نوین درصدد جذب مشتری برای سپرده‌گذاری هستند اما قرض‌الحسنه کشور کماکان روش گذشته و سنتی خود را حفظ کرده بنابراین باید ابزارهای جدیدی درصدد جذب منابع قرض‌الحسنه برای امور خیر و حتی تولیدی‌ها باشد.مشتریان نظام بانکی درصدد در اختیار گرفتن خدمات جدید منطبق با نیازهای خود هستند و اگر شروط لازم برای قرض‌الحسنه به رقابتی بودن فضای کسب‌وکار و رفع مشکل نیازمند کمک کند، طبیعتاً مردم به قرض‌الحسنه با روی خوش‌برخورد خواهند کرد.

سفته‌بازی جایگزین سرمایه‌گذاری

رخت چرک ربا درآورده شود

نمی‌توان رسوب وجوه چند هزار میلیارد تومانی دولت یا صندوق توسعه ملی در بانک‌ها را نادیده گرفت

بی‌تردید سرمایه‌گذاری‌های جدید رشد، پیشرفت و رقابت در جهان امروزی را به همراه خواهد داشت و تأمین وجوه سرمایه‌گذاری‌ها از طریق ابزارهای متنوعی همچون بانک‌ها و بورس کشور صورت می‌گیرد که هریک ویژگی‌های خاص خود را دارد. رویه تأمین مالی تمامی بنگاه‌های اقتصادی در کشور به سمت‌وسوی وام سوق داده‌شده و سهام و بورس در نظام تأمین مالی جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است.یکی از موضوعاتی که در ادبیات و مباحث مربوط به روش‌های تأمین مالی همیشه چالش‌برانگیز و محل مباحثه بوده، یافتن راه‌هایی برای فائق آمدن بر مشکل حبس نقدینگی، با توجه به ظرفیت‌های نهفته در صورت‌های مالی بنگاه‌های اقتصادی بوده است. اساساً بخش اعظمی از بنگاه‌های اقتصادی با کمبود نقدینگی از یک‌سو، تراکم و حبس نقدینگی در دارایی‌ها، موجودی هدف مطالبات و... از سوی دیگر مواجه هستند. لذا با مهیا شدن بسته‌های نهادی و قانونی، ظرفیت‌های نهفته در ترازنامه و صورت سود و زیان بنگاه‌ها می‌تواند به مشابه ظرفیتی بالقوه در جهت تأمین مالی بنگاه‌ها محسوب شود. در همین راستا دیدگاه‌های حسن سبحانی، استاد تمام اقتصاد دانشگاه تهران را جویا شدیم.

■ به نظر شما چرا مردم متضرر عدم تأمین مالی در بورس هستند و نگاه بنگاه‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری کمتر به این بخش معطوف است؟

متضرر شدن مردم و بنگاه‌های اقتصادی تنها یک بعد از متضرر شدن سرمایه‌گذار و تولیدکننده واقعی در بازار سرمایه کشور بوده اما نباید سفته‌بازی در بورس را نادیده گرفت. علاقه سفته‌باز حاضر در بازار سرمایه را نمی‌توان به پول و نقدینگی نادیده گرفت؛ سفته‌باز دلسوز اقتصاد نبوده و ورود نقدینگی به این بازار و سرمایه‌گذاری آن در شرکت‌ها نیز برای سفته‌باز اهمیتی ندارد. از سوی دیگر، بازار نمی‌تواند روی سفته‌باز حساب باز کند چراکه این قشر همانند قماربازها می‌مانند و در لحظه به‌صورت آنی تصمیم به سرمایه‌گذاری می‌گیرند و حتی می‌توان گفت سفته‌بازان تنها به دنبال آفتاب گرم می‌گردند.زمانی که بازار ارز و سکه رونق گرفته و حتی می‌توان گفت بازارش سکه شده، کدام سفته‌بازی نقدینگی خود را به بورس تزریق کرده و حتی یک سال در انتظار غوره گرفتن شود! سرمایه‌گذاری بر اساس تولید در مرام سفته‌بازان جایگاهی ندارد.

■ یعنی سفته‌بازان بورس را قبضه کرده و امیدی به سرمایه‌گذاری نیست؟

سفته‌بازی و سرمایه‌گذاری دو واژه‌ای غریب و از هم دورافتاده است؛ هیچ سفته‌بازی نه عقل زوال گرفته دارد و نه عرق ملی؛ افرادی که ریال مملکت را در برابر دلار ذلیل کردند معتقد به پول حلال نیستند تا چرخ اقتصاد به نفع تولید بگردد بلکه آن‌ها چوب لای چرخ شده‌اند.